

NOTÍCIES BREUS

Inaugurem aquesta secció que va ser acordada, fa alguns anys, a la reunió ordinària que va tenir lloc a Torroella de Montgrí. Hi recollim notícies breus, com es diu a l'encapçalament. Circumstància que facilita la difusió de dades poc extenses que, altrament, no tindrien cabuda a la nostra revista. La poca extensió dels textos, però, ens obliga a donar-los una presentació tipogràfica diferent, model que venen adoptant, des de fa temps, altres publicacions semblants.

Voldríem que els nostres lectors acceptessin, amb goig, aquesta nova secció i que s'animessin a col.laborar-hi.

COVA DE LA COSTA D'EN CIRERA (Sant Feliu de Guíxols). RESTES HUMANES

La mostra observada d'aquesta cova consta de 108 fragments ossis humans. De fet, és una mostra petita si es té en compte que no s'han pogut aconseguir les restes pròpies de l'escavació⁽¹⁾.

El material es caracteritza per ser molt fragmentat (hi ha una sola peça sencera) i cremat (totes les restes).

La fragmentació ve donada per un 40,18% de restes entre 30 i 39,9 mm, un 30,84% de restes entre 20 i 29,9 mm, un 19,62% de restes entre 40 i 49,9 mm, un 6,54% de restes majors de 50 mm i un 2,80% de restes entre 50 i 59,9 mm.

La cremació es pot definir per la coloració homogènia, amb tonalitats blanquinoses i blavoses majoritàriament i, en alguns casos, amb la presència dels colors negre, gris, marró i ocre. L'evidència d'esquerdes i deformacions en el teixit ossi, en canvi, no és tan homogènia; només un 37% dels fragments presenta deformació i un 43% presenta esquerdes curvilínies i/o irregulars.

El fet que les dimensions dels fragments siguin realment mínimes, ja que la majoria no sobrepassa els 40 mm, està relacionat amb la heterogeneïtat de les esquerdes i les deformacions, que són la causa immediata de la fragmentació. Es tracta d'un nivell de cremació important, on s'ha assolit gairebé la incineració.

Tot i que totes les parts de l'esquelet s'hi troben representades, els fragments pertanyents al crani apareixen amb més freqüència que no pas els altres. L'absència de peces dentals (hi ha un sol fragment maxilar) fa que tampoc no es pugui parlar d'edat ni de desgast dentari en aquest exemplar.

Les restes òssies corresponen majoritàriament a individus adults, amb

només sis fragments que corresponen probablement a individus joves; es tracta d'un fragment de calota cranial amb sutures infantils, un fragment diafisari de radi amb un perímetre mínim de 31 mm, un fragment diafisari distal d'húmer i tres fragments costals. No obstant, no és possible diagnosticar l'edat d'aquest/s individus joves ni la dels adults, així com tampoc no hi ha dades que permetin aproximar el sexe.

El nombre mínim d'individus és de dos: un adult i un jove.

BIBIANA AGUSTÍ

(1) Excavació d'aquesta cova: LLUÍS ESTEVA, *Sepulcros megalítics de las Gavarras, notícies complementarias*, "Cypsela - II", 1977, P 81.

JACIMENT DE CÒDOLS (EDAT DEL BRONZE)

Amb aquesta breu notícia dono compte d'un jaciment arqueològic de tipus potser desconegut fins avui. Fou localitzat pel meu amic Nèstor

Sanchiz i excavat per un equip del Museu Municipal de Sant Feliu de Guíxols: Joan Sanchiz, Josep Escortell, Joan Reyner, l'esmentat Nèstor i jo mateix.

Situació aproximada: 41° 47'35" latitud nord i 6° 39'14" longitud est, a prop del rierol-torrent que passa entre les petites serralades de Pedralta i de Plana Bardsarda.

Feia poc que hom havia repoblat d'eucaliptus la muntanya, després d'haver-hi fet els bancals estrets i llargs, com és costum. En realitzar aquestes operacions, les màquines escamparen diversos còdols que van quedar al descobert. Nèstor els va trobar i, poc després, els del grup esmentat vam traslladar-nos a l'indret.



Conjunt que oferia el jaciment de còdols. A la dreta es veu una arrel; a l'esquerra, una cinta mètrica, com a referència comparativa.

Amb compte, anàrem apartant la terra del probable jaciment arqueològic i quedà al descobert el curiós aspecte que recull la fotografia ací adjunt. Des del primer instant vàrem sospitar que es tractava d'una sepultura, majorment si teníem en compte les mides: 1,70 m de llargària per 0,75 d'amplària i 0,25 de gruix.

Com que no recordàvem haver vist un cas semblant, vam apartar la capa de còdols (aleshores encara no coneixíem el gruix que tenia) per veure si en trèiem l'entrellat.

Vam aprofundir fins a 1,10 m i només vam recollir dos petits fragments de ceràmica difícil de classificar de manera ben concreta, però que, amb tota seguretat, eren de l'edat del bronze.

Els còdols procedien evidentment del proper Ridaura. En conjunt, vem recollir-ne vuit-cents cinquanta-cinc de 3 a 7 cm, mides extremes. Formes: esfèrica, ovalada, aplanada, allargada, tots ben allisats per l'erosió d'aigua corrent; no n'hi havia cap que fos cantellut.

El jaciment és a uns 4 m sobre el nivell del torrent i a uns 30 apartat d'ell. Per tant, a la part baixa de la muntanya, però en un lloc on les aigües del torrent —per fortes que fossin les pluges— difícilment haurien pogut arribar.

Temps enrere, Joan Sanchiz primer i després el germà Albert, del monestir de Solius, havien trobat còdols semblants a les muntanyes properes. Eren, però, casos diferents: eren conjunts de còdols apilonats, com si estiguessin a punt per a ser llançats amb fones, que nosaltres en dèiem tirapedraques.

Malgrat el caràcter poc positiu de les esmentades troballes, crec convenient deixar-ne constància escrita, puix és probable que siguin les primícies d'altres descobertes semblats que, fins avui, sembla que han passat desaparebudes⁽¹⁾.

LLIIS ESTEVA

(1) La primera notícia d'aquest jaciment va ser publicada a "Àncora" del 4-VI-1987.

JACIMENTS DEL BOSC D'EN RABELL (S I-II dC)

Coneixem un indret del bosc d'en Rabell on hi havia un jaciment romà, de data concreta, com veurem. També en coneixem dos d'altres, de data incerta perquè les ceràmiques que hi vam trobar no ens ho aclareixen (fig 1).

Començaré pel més senzill, que anomenaré Bosc d'en Rabell núm 1.

Situació: Deixem la carretera de Girona i agafem la de Pedralta. Des del final del camp de tennis de la primera casa —costat dret— caminarem uns 270 passos i trobarem un petit torrent que un home actualment treballa. En aquest indret, quan jo era petit, hi anava a buscar els primers

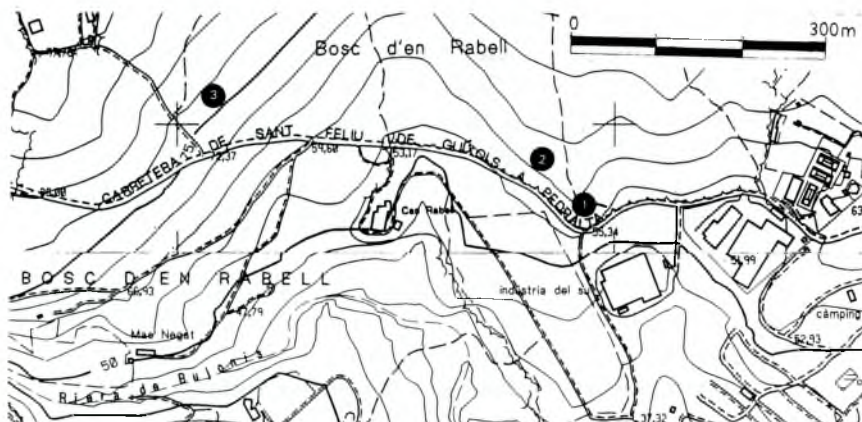


Fig 1. Emplaçament dels tres jaciments del bosc d'en Rabell. Mapa de l'Institut Cartogràfic de la Generalitat de Catalunya (1982). FMTN 366, compost —a parts iguals— dels fulls 309x106 i 309x107.

surenys, que s'hi feien bé; ja gran, hi vaig trobar algunes *tègules* romanes. Potser, però, havien baixat del segon jaciment, del qual parlaré tot seguit.

A l'extrem i passat el torrent, encara avui hi ha un camí que s'enfila cap al mas Trempat i a can Rabell Petit. Dic que encara avui hi és, perquè actualment hom troba els camins canviats de lloc en cosa d'unes hores. A unes 50-150 passes hi havia una paret transversal, sens dubte d'una senzillera edificació romana. És el jaciment Bosc d'en Rabell núm 2. Pels seus voltants, amb el meu amic Josep Escortell, hi vam recollir fragments de ceràmica romana atípica. És quasi segur que algunes *tègules* d'aquest jaciment varen ser arrastrades a l'anterior; per tant, els dos jaciments esmentats probablement n'eren només un.

Tercer jaciment. Era devers el 1958. Amb el que fou bon amic meu Manuel Serrats i les nostres respectives esposes vam descobrir aquest jaciment que fins avui no dono a conèixer perquè pensava fer-hi alguna excavació, cosa que no he fet.

Situació. Des de l'altura del mas Rabell, cal seguir uns 200 passos per la carretera en direcció a Pedralta. A mà dreta, surt un caminet. A uns 60 passos és on vam trobar el material arqueològic següent:

1) Fragment de vora d'un vas de terra sigillata sud-gàl·lica, forma Hermet 24. Cronologia: 80-130 dC. Marcat BR, 1.

2) Fragment d'una forma desconeguda de terra sigillata sud-gàl·lica marmorata. Cronologia: 40-70 dC. Marcat BR, 2.

Ambdues peces foren obrades a la Graufesenque. Classificació que molt agraeixo al meu amic senyor Àngel Nieto.



Fig 2. Fotografia del molí de mà trobat al bosc d'en Rabell, jaciment núm 3.



Fig 3. Fotografia del mateix molí, i d'un fragment d'un altre; el darrer trobat al jaciment de cal Pitxo.

En el mateix indret, vam recollir les peces següents:

3 i 4) Dues peces fragmentades, d'un mateix molí de mà, de pedra basàltica. Diàmetres màxims de la primera peça: 32 i 25 cm⁽¹⁾; altura, 14. De la segona: 36 i 30,5; altura, 5 cm (figs 2 i 3).

5) Fragment de la vora d'un dòlium.

6) Fragments atípics d'àmfores, de *tègules* i de teules.

Actualment, amb el mateix Josep Escortell hem tornat als tres jaciments i a cap d'ells no hi hem trobat res.

LLUÍS ESTEVA

(1) LLUÍS ESTEVA, *El Museo Municipal y las aportaciones particulares*, "Àncora" 10-VIII-1961. Peces núms 1.021 i 1.022.

CAL PITXO (S I-III dC)

Abans era a Can Bareia (Bareya o Barella), una família pagesa molt arrelada a Sant Feliu. La tinc esmentada en un document del 1483, però el més interessant és un inventari del 1574, que comença així: "Inventari fet de l'heretat i béns que foren de l'honorable Joan Barella, difunt, pagès del veïnat de Sant Amanç, del terme de SFG, per Joana, esposa seva".

Can Bareia —ara cal Pitxo— és al costat mateix del camí de Sant Amanç. Per localitzar el jaciment s'han de seguir unes 40 passes des de l'acabament de la casa, seguir —per l'esquerra— un camí de carro que, tot seguit travessa la riera de Sant Amanç. Així que s'ha passat la riera — a la dreta— la muntanya agafa pendent pronunciada. A uns 10 m hi havia



Situació del jaciment arqueològic de cal Pitxo. Mapa de l'Institut Cartogràfic de la Generalitat de Catalunya (1986). FMTN 366, full 309x107.



Cal Pitxo. Fotografia de Lluís Esteva, 1972.

el jaciment, sens dubte un senzill habitacle.

No recordo quan vaig anar-hi per primera vegada. Em balla pel cap que algú havia donat la primera notícia, però no ho sé del cert. El cas és que el 1954 vaig donar-la al que fou gran amic meu, Miquel Oliva i Prat, que la publicà tot seguit⁽¹⁾; com era habitual en ell, en el text consta la procedència de la notícia.

El lloc triat per alçar la senzilla construcció era ideal: a una dotzena de passes tenia la riera per la qual —no en tinc cap dubte— baixava aigua puríssima, element sempre necessari per a viure.

Quan vaig veure el jaciment per primera vegada, les restes ceràmiques —bé que de poca importància si exceptuem les peces que descriuré—eren relativament abundants. Darrerament hi he tornat a passar i no n'he trobat ni el més petit fragment.

Troballes:

Abundants *tègules* romanes.

Dos fragments de molins de pedra basàltica, de mà⁽²⁾.

Una *fusaiola*.

Uns anys després hi vaig recollir:

Un petit fragment —21 cm mida màxima— de la vora d'una peça de terra sigillata africana A, de la primera meitat del s II dC.

Dos fragments —que he pogut enganxar— de la vora d'una àmfora, color marró-groguenc, tipus Dressel 26, força semblant a la Dressel 20; classificació que amablement m'ha facilitat Albert Martín. Àmfores que eren originàries de la Bètica, servien per a transportar oli i estigueren en ús des del s I fins el III dC. Marcats CP, 2 i 3⁽³⁾.

LLUÍS ESTEVA

(1) MIQUEL OLIVA, *Comisaría provincial de Excavaciones Arqueológicas*, "Anales del I de E Gerundenses", IX, 1954, p 321. Notícia que recolliren J M^e NOLLA - J CASAS, *Carta arqueològica de les comarques de Girona*, 1984, p 146.

(2) LLUÍS ESTEVA, *El Museo Municipal y las aportaciones particulares*, "Àncora" 10-VIII-1961, núms inventari 1020 i 1106. Un dels fragments és a la figura 3 del jaciment del bosc d'en Rabell.

(3) MARTÍNE SCIALLANO / PATRICIA SIBELLA, *Emphores*, Aix-en-Provence, 1991, sense paginar.

LA CAPELLA DE NOSTRA SENYORA DE GRÀCIA (PALAMÓS)

Quan vaig escriure el llibre, *El convent dels agustins de Palamós*, que fou presentat el desembre del 1991 a la mateixa població, hi havia una part que no m'acabava d'agradar. Es tractava del començament, quan explicava els seus arrels. No havia pogut trobar cap document que aclarís quan es va construir la primitiva capella de Nostra Senyora de Gràcia, embrió del primer convent dels agustins de Palamós.

El document més antic que en feia menció era un registre del *Literarum*, conservat a l'Arxiu Diocesà de Girona i datat el 1509, en el qual, el bisbe donava llicència als pescadors de Palamós per a poder pescar els diumenges i destinar els diners per acabar la capella. Ara he trobat l'escriptura de donació del terreny per a la seva construcció. Per tant, amb aquest document es fa palès que va començar a ser bastida a partir de l'any 1506.

1506, 14 maig. Cessió del terreny per a la construcció de la capella de Nostra Senyora de Gràcia, de Palamós. AHG NP, núm 46.

Die veneris XIII mensis Madii anno predicto [1506].

In Dei nomine etc. Ego Geronimus Badia magister axie ville de Palamosio sciens et attendens venerabilem juratos consilium et singulares persone dicte ville motu devotionis et pietatis cupientes cultum divinum augere desliberamum in punta dicte ville erad latius molendini venti heredum Francisci Gorgol q^o dicte ville scitur in dicta punta devotio construere et edificare quandam capellam sub invocatione beate Marie de Gratia et supra dictum molendinum facere turrim ad opus guardie et faronis dicta costa per necessitate dicte capelle et turris ampliacionis

eorundem ad preces venerabilem Johannis Ribes, Johannis Batle et Jacobi Maurini juratorum anni presentis dicte ville et totius consilii dicte ville. Gratiis dono donatione pura vobis dictis venerabiles juratis presentibus et consilio dicte ville et vestris in dicto officio [...] quandam petiolam terre heremam et rocosam a parte orientis cuiusdem petie terre de vinea sive vitibus plantate quam ego haveo teneo et possideo in dicte punta dicte ville a parte occidentis dicti molendini et partii ipsius molendini que afrontatur ab oriente dicta petiola terre in dictus molendino et patio heredum dicti Gorgoll et partim in honore Bernardi Bussot. A meridie in honore dicte Eulalie uxoris Anthonii Vitalis calaffati et partim in dictus molendinii. Ab occidente in alio honore meo tapiis mediantibus et a cirtio partim in honore meo et partim in honore dicti Bussot. Hanc auctem donationem etc. prout melius etc. [...]

Testes vero Franciscus Valentini mercator maior dies et Anthonius Vitalis calafatus ville de Palamosio.

PERE TRIJUEQUE

EL CAMPANAR DEL'ESGLÉSIA DE SANT MARTÍ DE ROMANYÀ

Joan Prats, mestre d'obres o d'esglésies de Palamós, va construir una part de l'església parroquial de Santa Maria de Palamós, l'any 1521. Però, abans, —el 1517—, se li va encarregar la construcció de la part més alta del campanar de l'església de Sant Martí de Romanyà. Així almenys es dedueix de l'escriptura-concòrdia firmada amb Gabriel Cases de Romanyà.

1517, 4 juliol. Construcció d'una part del campanar de l'església de Sant Martí de Romanyà. AHG NP, núm 48.

Dicte die [IIII julii anno predicto a nativitate Domini MDXVII]

Capítols ynits, concordats, fets e fermats per e entre en Gabriel Cases de la parròquia de Sanct Martí de Romanyà, de una part, e Johan Prats mestra de cases de la vila de Palamós, de la part altra, en e sobra la obra vol fer fer dit Gabriel Cases en lo campanar de la iglésia de Sanct Martí de Romanyà, en lo modo e forma ques segueix,

E primerament es concordat entre dites parts quel dit mestre Johan Prats convé e promet fer, fabricar e obrar lo campanar de la dita iglésia de Sant Martí de Romanyà, de allí de hon ara es fet e obrar, dues canes en alt a quatre cayres, ço és assaber, una cana les finestres posades, ço és, quatre finestres ab corones e canthons picats e totes les cares de la paret de pedra picada e volta grassa e ab corredor al cap de munt de dit campanar e ab un marlet en quascun corn de dit campanar e al mig de hun corn y de altre un



Església de Sant Martí de Romanyà; part del campanar, probablement construïda el 1517. Fotografia de Lluís Esteva.

celonesa per aquests termens y paguas, ço és, de assí a la festa de Sant Pere y Sant Faliu set liures y de aquí a la festa de Sanct Miquel de satembre, prop venidors, altres set liures, e les restants vuyt liures e deu sous com la dita obra sia acabada bé e degudament, a coneguda de mestres. E per attendre e complir les coses dessus dites, totes y sengles, les dites parts y cascuna dellas ne obligan tots lurs bens mobles e immobles y presents y sdevenidors y axí lo prometen y juran largament.

Testes Petrus Fonollet, sartor, et Petrus Fonollet, clericus, eius fillius loci de Colonico.

PERE TRIJUEQUE

marlet, tot de pedra picada, de altaria de tres palms, de assí a la festa de Nadal prop venidor, y cobryr dit campanar, paredant de pedra picada tot, una cana de alt sobre lo dit corredor e picar ell mateix o fer picar totes dites pedres a totes ses despeses y fer.se ell mateix la despesa a ell y als qui treballaran en dita obra y pagar.se ell de sos bens propis los altres qui li ajudaran a fer dita obra. E més, es concordat entre dites parts que lo dit Gabriel Cases convé e promet donar al dit mestre Johan Prats, tots los cantons e pedres e tot lo pertret necessari per a dita obra, a ses despeses, a peu de obra, e donar e pagar al dit Johan Prats mestre de cases, per lo preu de dita obra, vintydues liures y miga moneda bar-